



Redevoering over het naarteekenen der antieke beelden, gedaan den 7den October 1767

<https://hdl.handle.net/1874/191916>

Gee

II
 REDEVOERING
 OVER HET
 NAARTEEKENEN
 DER
 ANTIËKE
 BEELDEN,

gedaan den 7^{den} October 1767

DOOR
 JACOBUS BUYS.

RECEIVED

PAID

THE

OF

AMT

NO

FOR

BOOK

JACOBUS

Winkel

REDEVOERING

OVER HET

NAARTEEKENEN

DER

A N T I E K E

B E E L D E N.

Het is bekend, dat men niet alleen de Schilderkunst, maar ook de Teekenkunst, schoon dezelve flegts door lynen de gedaanten der voorwerpen afbeeldt, als een naarvolging der Natuur gewoon is aantemerken. Dog als een Leerling deeze uitdrukking niet wel verstaat, loopt hy gevaar van daar uit verkeerde begrippen te vormen, en in dwaalingen te vervallen, welke hem in het beoefenen der Teekenkunst van den rechten weg zouden afleiden. Men moet, het is waar, de Natuur naarvolgen; maar het spreekt vanzelfs dat men dan ook moet weten wat men door de Natuur te verstaan heeft; dog die onderzoekende zal men bevinden, dat in dezelve veel onevenredigheid zoowel als veel evenredigheid plaats heeft; en dan is de vraag, of een Leerling het onevenredige in de Natuur zoowel moet volgen als het evenredige? Men weet, by ondervinding, dat het onevenredige altyd onaangenaam is, daar, in tegendeel, elk behaagen scheidt in het evenredige: volgt nu een Teekenaar het

onevenredige naar, hy zal dan wel, in dat opzicht, de Natuur volgen, maar niet behaagen, en zich zelve, met der tyd, onbekwaam maaken om het evenredige naar eisch te verbeelden: maar gewent hy zich, in tegendeel, aan de naauwkeurige naarvolging van het evenredige der Natuur, dan zullen zyne kunststukken, door haare natuurlyke schoonheid, algemeen behaagen, dewyl de evenredigheid altyd haare schoonheid met zich brengt; en dan zal hy daar door tevens in staat gesteld worden, om het onevenredige in alles, wat zyne kunst zal onderneemen, te vermyden.

Deeze aanmerking is, voor de Teekenaars, van zeer veel aangelegenheid, en van veel meer gewigt dan de meeste Leerlingen, in het begin, zich kunnen verbeelden. Zy strekt zich uit tot alle de deelen der Kunst; maar moet, in het byzonder, ook, vooral, zorgvuldiglyk, in agt genomen worden by hun, die het Menschbeeld wel zullen leeren teekenen. Deeze moeten zich, inzonderheid, ook bevlytigen om de Natuur in haare evenredigheid naar te volgen, en het onevenredige, zoo veel mogelyk zy, vermyden: dog die hier uit zoude willen besluiten, dat derhalven een Leerling, die, door het naarmaaken van Teekeningen, eene vaardigheid in de behandeling der Kunst verkregen heeft, daar op terstond behoort over te gaan tot het teekenen naar het leevend Menschbeeld, als waar in hy de Natuur voor zich heeft, zoude zich zeer bedriegen, dewyl men nooit een mensch vindt, waar in alle de deelen des lichaams haare evenredigheid volmaaktlyk hebben. In yder menschelyk ligchaam, naamlyk, hoe welgemaakt en schoon het ook zyn moge, is altyd een mengsel van evenredige en onevenredige deelen; waarom men de evenredige volmaaktheid der mensche-

schelyke natuur nooit in één' eenigen mensch moet zoeken; en men kan dezelve langs geen anderen weg opspeuren dan door een langduurig en naauwkeurig onderzoek van eene menigte der welgemaakste ligchaamen, waar in de evenredigheid en schoonheid der Natuur als by deelen, om zoo te spreken, verspreid is; waar na men, uit yder derzelven, hier en daar, zulk een deel zoude moeten uitkiezen, waar in de vereischte evenredigheid gevonden wordt; om dus, uit de vereeniging van alle die evenredige deelen, een Beeld te vormen, waar in de evenredige volmaaktheid der menschelyke Natuur zich voor het oog zichtbaar zoude vertoonen. Maar elk begrypt ligtlyk, dat dit een werk zoude zyn van zulk eenen omflag, dat men dit geenszins van een' eenigen Kunstenaar, en veel minder nog van eenigen Leerling in de Kunst, met eenige reden kan verwachten: zoodat men, heden ten dage, bykans zoude moeten wanhoopen om ooit de kunst van het teekenen van het Menschbeeld tot haare volmaaktheid te brengen, indien de wyze Oudheid ons, in dit stuk, gelyk in veele anderen, niet hadde voorgelicht. Dog hoe moeilyk het ook zyn moge, de evenredigheid der menschelyke Natuur uit haare verspreide deelen op te speuren, men heeft echter weleer voornaame Kunstenaars in Griekenland gehad, welke zich deezer moeite getroost hebben, en door lang onderzoek eindelyk zo verre gekomen zyn, dat zy Beelden gemaakt hebben, waar in zy de evenredigheden van alle de deelen des menschelyken Ligchaams vereenigd, en naauwkeuriger vertoond hebben dan dezelve ooit in één' eenigen mensch, by elkanderen, gevonden worden. Moet nu een Leerling in de Kunst zich, van den beginne af, gewennen, om de even-

redigheden der Natuur, met vermydinge van het onevenredige, naarte volgen, dan blykt het ook dat hy, in plaats van terflood naar het leevend Menschbeeld te gaan teekenen, veel beter doet van zich eerst te zetten tot het naarteekenen van die Antieke Beelden, om langs deezen weg het denkbeeld van het evenredig schoon der Menschelyke Natuur te verkrygen, en zich eigen te maken.

Is dit nu zoo noodzaaklyk voor de Leerlingen, het is dan ook noodig, dat men hen ten minsten de voornaamste van die verwonderenswaardige Kunststukken der Oudheid al vroeg leere kennen, en onderrichte hoe zy zich in het naarteekenen derzelve te gedraagen hebben, indien zy daar van de gewenschte nuttigheid zullen trekken.

Hier toe nu zal wel voornaamlyk deeze myne Redevoering dienen, te weeten, om den Leerling eenige en wel de voornaamste en evenredigste der Antieke Beelden, die ons overgebleven en thans nog te zien zyn, te leeren kennen: vervolgens is myn voorneemen, de stoffe, by myne eerste Redevoering ondernomen, te vervolgen, met myne gedachten te zeggen over de wyze, op welke een Meester deeze Beelden, of derzelve Afgietsels, volgens eenen zekeren rang, dien ik daar in verkieze, den Leerling moet doen naarteekenen; en, eindelyk, zal ik trachten te toonen, dat men ten allen tyde hoogachting voor deeze Kunststukken der Oudheid, om derzelve schoonheid, gehad heeft, en dat een naauwkeurig onderzoek naar de schoonheden en evenredigheden deezer Antieke Beelden veele groote Meesters in de Teekunst heeft voortgebracht.

Maar, voor dat ik overga tot het opnoemen van die

die Beelden, welke, volgens myn oordeel, de Leerling noodzaaklyk kennen moet, vind ik goed de oorzaaken, welke gelegenheid gegeven hebben tot het maaken van zodanig een groot getal van Beelden, als wy leezen dat by de Grieken en Romeinen geweest zyn, kortlyk aan te wyzen.

Men weet dat het oprichten van Standbeelden, ter eere van Mannen die in byzondere deugden hebben uitgemunt, een overoud gebruik geweest is. De Grieken hadden deeze gewoonte, niet alleen om de gedachtenis der uitsteekendsten te vereeuwigen, maar ook, om, door deeze byzondere eere, de nog leevenden aantefpooren tot een pryzylike volgzucht, op dat ze mede door vroomde daaden, tot nut en voordeel van het algemeen, zich een diergelyk eerteeken, als hunne voorgangers verworven hadden, zouden waardig maaken. Ook werd tot den Godsdienst der Heidenen het maaken van verscheide Afgodsbeelden vereischt, en deeze Beelden werden door byzondere Persoonen, en Steden, of door de Regeering, aan de Tempelen, uit godsdienstigheid, vereerd: hier door werd de Beeldhouwkunst noodzaaklyk, en de Beelden vermeerderden dagelyks in de meeste en voornaamste steden van Griekenland, en elders; tot dat eindelyk de Romeinen, na de verovering van Griekenland, eene groote menigte van Beelden van daar naar Rome hebben overgevoerd, welke, gevoegd by de geenen die in Rome zelve gemaakt werden, zo zeer vermenigvuldigden, dat ze, volgens het getuigenis van *Cassiodorus*, de inwoners dier Stad, ten naasten by, in getal konden evennaaren: en alhoewel het als onmogelyk schynt, dat, uit

die ontallyke menigte van Beelden, die, volgens het aangehaalde getuigenis van *Casiodorus*, en van verscheide andere Schryvers, in Rome te zien waren, zo weinige, als thans gevonden worden, zouden overgebleven zyn, zoo zal nogthans onze verwondering daaromtrent óphouden als men na gaat de byzonderheden welke de oorzaaken geweest zyn van derzelve vernietiging.

Het is zeker dat de eerste Christen Keizer Constantinus, en zyne opvolgers, Rome ontbloot hebben van de schoonste Beelden en andere versierfelen, om zyne nieuwe stad Constantinopolen daar mede te verryken, welke, volgens 't verhaal van *Cedrenus*, twee aanmerkelyke verwoestingen ondergaan heeft, als eene omtrent 170 jaaren na haare stichting, wanneer dat gedeelte van het Paleis verbrandde alwaar de meeste Antieke Beelden geplaatst waren, onder welken hy byzonderlyk opnoemt de Cnidische Venus van *Praxiteles*, de Juno van Samos, gemaakt door *Lysippus*, de Lydische Minerva, en den Jupiter van *Pbidias*, zynde die welken Pericles aan den Tempel van den Olympischen Jupiter had vereerd, en nog eenen anderen Jupiter, door denzelfden *Pbidias* gemaakt, welke met alle de andere Beelden op dien tyd vergaan zyn.

Eenige tyd laater verbrandde het beste gedeelte der gemelde Stad, met de Baden van Zeuxippus, alwaar men, volgens denzelfden Schryver, de schoonste Beelden, die ooit gemaakt waren, geplaatst hadt; en vernielde deeze brand tevens alle de Pronkstukken, welke uit de eerste verwoesting nog overgebleven waren.

Daarenboven heeft het voortplanten van het
Chris-

Christendom zeer veel toegebracht tot het verdelgen van veele Beelden, welke door de Heidenen ter eere hunner Godheden waren opgerecht.

De Christen Keizer Theodosius de Groote, en na hem zyne zoonen Arcadius en Honorius, die omtrent 400 jaaren na Christus komst regeerden, hebben genoegsaam alles, en wel voornaamlyk te Rome, doen stukken breeken wat maar eenigzins een' Heidschen Afgod geleek.

Weinig tyd daar na, en wel onder de regeering van dienzelfden Honorius, en van Theodosius den Jongen, kwam Alarik, koning der Gotthen, veroverde de stad Rome, en verdelgde, uit wraakzucht, alle de overige Afgodsbeelden, omdat de Heidenen hunne toevlugt tot dezelve, geduurende het beleg, genoomen hadden.

Maar, niettegenstaande alle deeze verwoestingen, en zelfs noch na die van Odoacer, Koning van Italië, en van Totila, Koning der Gotthen, die op Alarik gevolgd zyn, bleeven 'er echter nog zo veele, dat Genferik, koning der Wandalen, verscheidene schepen met Beelden laadde, die alle op zee verongelukt zyn. Vervolgens heeft Constans de Tweede alles, wat hy daar van magtig kon worden, uit Rome naar Sicilië gevoerd, en, hy aldaar vermoord wordende, zyn alle deeze den Saraceenen ten buit gevallen, welke daar niet lang meester van geweest zyn, dewyl ze, insgelyks, op zee zyn verongelukt.

Noch veel meer zou men kunnen bybrengen, om te doen zien waar alle die menigvuldige Beelden, welke men by veele Schryvers gemeld vindt, gebleven zyn. Men kan ook ligt uit het reeds bygebragte afleiden, dat het niet waarschynlyk is dat de beste zouden bewaard zyn, en

dat het uitnemendste der aloude Beeldhouwkunst onder het weinige, dat ons overgebleven is, juist zoude gevonden worden.

Met welk eene verwondering zouden wy de beste dier Beelden thans aanzien, zo het geluk dezelve tot nu toe gespaard had, daar, niettegenstaande deeze onwaarschynlykheid, veel der overgeblevene, en wel voornaamlyk de Beelden, waar van ik spreken zal, zo schoon zyn, dat ze altoos aan de verstandigste Schilders en Beeldhouwers tot voorbeelden gediend hebben, om de onevenredigheden en gebreken, die men in de Natuur vindt, daar naar in hunne Kunststukken te leeren verbeteren.

Van deeze overgeblevene Beelden, welke alle niet even goed en nut om naar te teekenen zyn, zal ik slegts eenige weinige, dog tevens de aller-vermaardste, opnoemen, en my derhalven alleenlyk bepaalen tot den HERCULES VAN FARNESE, den ANTINOÛS, den APOLLO, den GLADIATOR, de VENUS VAN MEDICIS, de WORSTELAARS, en den LAOCOÛN; van welke Beelden ik daarenboven, by deeze gelegenheid, tot onderrichting der Leerlingen, verhalen zal, waar dezelve te Rome en te Florensen staan, door welke Meesters dezelve gemaakt zyn, en wanneer ze uit de verwoeste overblyffelen der Antieke gebouwen zyn opgegraven.

Het Beeld van HERCULES, gemeenlyk genaamt de HERCULES VAN FARNESE, om dat het te Rome, in het paleis der Farnesen, staat, is gemaakt door den Griekschen Beeldhouwer *Glycon van Athene*, zo als aan deszelfs opschrift blykt; het is omtrent driemaal levens groot, van zeer schoon marmer, en ongeschonden, behalven de voeten, die door eenen *Guillelmo della Porta* daar by gemaakt zyn, hoewel zo schoon en overeenkomende met het geheel, dat men, toen weinig tyd daar na de rechte

gevonden wierden, verkoor, de nagemakte daar onder te laten, en dat wel op den raad van *Michel Angelo de Buonarota*. Het werd, met nog een ander Beeld van Hercules, minder schoon, maar van dezelfde grootte en stand, gevonden onder de puinhoopen van de Baden van Caracalla, omtrent den Jaare 1540.

Daar is meer dan een Beeld van den *ANTINOÏS* in Rome te zien; maar dat, hetwelk geplaatst is in den lusthof van den Paus Belvedere genaamt, is het beste: de rechter arm en de linkerhand ontbreken aan hetzelfde, de rechter dy, welke middendoor gebroken geweest is, gelyk ook de twee voeten, en het linker been onder de knie, zyn vry wel hersteld: het is gevonden in de Baden van Keizer Hadrianus, onder het Pauschap van Leo den Tienden, of, volgens *Sandrart*, in den jaare 1560, en, naar alle gedachten, gemaakt ten tyde van den gemelden Keizer, maar wie het gemaakt heeft is onbekend.

De *APOLLO* is mede te Rome geplaatst in 's Pausen Belvedere. De tronie van dit Beeld is nog in zyn geheel en ongeschonden, maar de beenen zyn gebroken geweest, en wel het rechter been het meest, waar van zelfs eenige stukken verlooren zyn; hetwelk alles door anderen weder hersteld is geworden, behalven de rechterhand, waar aan maar een vinger is. Van dit Beeld verhaalt *Sandrart*, dat het gehouden werd hetzelfde te zyn dat in den Tempel te Delfos de Orakels gaf, en dat het, daar mede opgehouden hebbende, door Augustus naar Rome werd overgevoerd. Schoon deeze vertelling mogelyk weinig geloof verdient, zo is het echter zeker dat dit gansche Beeld een zweem heeft, en wel voornaamlyk het gelaat,
van

van eene ontzag-verwekkende deſtigheid, en tevens van eene godlyke ſchoonheid. Men weet niet, voor zo ver my bekend is, wie het gemaakt heeft, noch de plaats alwaar, nog de tyd wanneer, hetzelve gevonden werd.

De **GLADIATOR** is een der uitmuntendſte Beelden onder de Antieken, en gemaakt door *Agafias van Epheſen*, ſtaande in eenen ſtand als gereed om zyn' vyand op dat oogenblik te treffen. Thans is het geplaatſt in den Luſthof van Borghefe, en men gelooft dat het voorheen geſtaan heeft in de tuinen van den Keizer Nero, te Antium, uit wier verwoeſte overblyffelen het opgegraven werd ten tyde van Paulus den Vyfden, die Paus werd in het jaar 1566.

De **VENUS VAN MEDICIS** ſtaat te Florenſen, in het Tribunal, en is aldaar uit Rome overgebracht, onder het Pausſchap van Innocentius den Elfden. Men zegt, dat dit Beeld by deeze overvoering veel geleden heeft; althans beide de dyen, en de beenen even onder de knieën, en boven het gewricht der voeten, zyn gebroken geweest, gelyk ook het rechter been in het midden, en de twee armen recht onder de okselen; maar dit alles is herſteld, zodanig, dat de breuken onzichtbaar, of, ten minſten, niet dan van zeer naby te zien zyn. Dit Beeld is kleiner dan het leven, doch zo ſchoon, teder, en vleefig, dat alle andere daar by afvallen. Het is van wit, helder, en byna doorſchy-nend marmer, en gemaakt, gelyk het opſchrift op het voetſtuk uitwyst, door *Cleomenes, zoon van Apollodorus, van Athene*. Men vindt van deezen Kunſtenaar, alzo weinig als van *Glycon*, of van *Agafias*, by geene der oude Schryveren iets aan-geteekend.

De

De groep van de **WORSTELAARS**, mede geplaatst in het Tribunal te Florensen, is van glad en blinkend marmer, zoodat de schoonheden deezer groep niet wel dan in een somber licht te zien zyn. De Maaker van dien is onbekend: men zegt dat het buiten de Poort van St. Jan te Rome gevonden is.

De **LAOCOËN** met zyne Zoonen, besprongen wordende door Slangen die zich om hunne leden kronkelen, is een groep van schoon en wit marmer, meer uitvoerig van vooren dan van achteren, waaruit men besluit dat zy gemaakt is om tegen een' muur geplaatst te worden: en zy staat ook, als in een foort van Nis, in den hof van Belvedere te Rome. Dit kunststuk is door drie vermaarde Beeldhouwers, naamlyk door *Agessander*, *Polydorus*, en *Athenodorus*, allen van *Rhodus*, gemaakt, omtrent 400 jaaren voor Christus geboorte. Het werd gevonden door eenen Felix, burger van Rome, in zyne landeryen, onder de overblyffelen van de baden van Titus, omtrent het jaar 1506. *Baccio Bandinelli* heeft den rechter arm, welke aan de voornaamste figuur van deeze groep ontbrak, daar by gemaakt.

Alfchoon nu deeze Voorbeelden meest te Rome en te Florensen zyn, en men zich van dezelve niet bedienen kan, wyl het yder, en in 't byzonder Leerlingen, juist niet gelegen komt derwaarts te reizen, zo hebben wy echter hier te Lande eenige Afgietsels van de besten derzelven, en boven dien een menigte van Koppen, Armen, Beenen, en Rompen, op de Origineelen gevormd, en in pleister afgegooten: ook hebben eenige kundige Beeldhouwers een menigte, en wel de vermaardste dier Antieke Beelden, die ik reeds heb opgenoemd, in 't klein naargevolgd,
en

en in pleister doen gieten; welke, als zynde van bekwaame grootte, met meer voordeel door de Leerlingen kunnen gebruikt worden dan of ze de Origineelen zelve te Rome en te Florenfen gingen naarteekenen; waar van eenige op slegt licht geplaatst, van doorschynend marmer, en zo spiegel glad zyn dat ze de oogen verbysteren.

Maar, voor dat de Leerling overgaat om deeze Pleisterbeelden naar te teekenen, vereischt de orde, dat hy wederom met het naarmaaken van Hoofden, Handen, en Voeten beginne, waar by in acht genoomen moet worden hetgeen ik reeds in myne eerste Redevoering gezegd heb, zo ten opzichte van het Kruis als van de Proportie van deeze byzondere deelen, en al het overige is hetzelfde, en komt overeen met hetgeen ik vervolgens over het naarteekenen van geheele Beelden zeggen zal.

Het eerste Beeld, waar mede de Leerling, volgens myne gedachten, beginnen moet, is de HERCULES VAN FARNESE, en wel om deeze reden, om dat de Muskelen van hetzelfde meer zichtbaar en kennelyk zyn dan in den ANTINOÛS, of in den APOLLO, en daarom gemaklyker te volgen: ook zyn alle deszelfs deelen breeder en zwaarder, waar door men vermyden zal die schraale en magere wyze van teekenen, waar toe de Aankomeling in den beginne doorgaans vervalt, als hem een beeld, dat ryziger en minder kennelyk van omtrek is, voor de eerstemaal wordt voorgezet.

Stel dit Beeld dan op die hoogte dat de navel van hetzelfde met het oog van den Teekenaar gelyk komt: want deeze Beelden zyn gemaakt om op verhevene voetstukken gesteld te worden, en vertoonen hunnen welstand het best, wanneer men dezelve op deeze hoogte beschouwd: anders
is

is het genoeg dat het oog van den Teekenaar waterpas met dat van het Beeld gelyk staat. Plaats hetzelve op zodanig een Licht, dat dag en schaduw overeenstemt met de Teekening, die de Meester eigenhandig naar dat Beeld gemaakt heeft, en die door den Leerling reeds naargeteekend is. Voorts moet de Leerling tweemaal de lengte van het Beeld, 't welk hy naarteekent, daar van af gaan zitten; of, liever, nog zooveel verder dat hy maar eenigzins de kleine deelen met gemak kan onderscheiden, hoewel het, in dit geval, noodig is dat de afstand genoomen worde op dezelfde plaats waar op de Meester zyne Teekening geteekend heeft.

Dus gezeten zynde, en in dien stand, dat hy het Beeld, en zyn Papier, waar op hy teekenen zal, met een opslag van het oog kan overzien, zo laat hem eene loodlyn houden tuschen zyn oog en het Beeld, op die wyze dat de lyn door de halskuil gaat tot onder den bal van den rustenden voet, en, diergelyke rechtstandige lyn op zyn papier getrokken hebbende, moet hy telkens, al schetsende, zien, welke deelen die lyn naderen, of daar van afwyken, en welk verschil de schouder, heupen, en knieën met het waterpas maaken. Dus doende zal hy het evenwigt van het Beeld op eene gemaklyke wyze leeren vinden.

Men moet den Leerling steeds aanmaanen om vaardig te schetsen, en wel met diergelyke vierkante trekken als *La Fage* en *Cangiage* gemaakt hebben, welker Teekeningen, en byzonder die van *Cangiage*, by kundigen niet hooger dan voor goede schetsen worden aangenoomen: want de Meester moet den Leerling, by het opteekenen van zyne geschetste Beelden, wel duidelyk aantoonen, dat deeze vierkante trekken, die veele

or-

onkundigen voor groot en meesterachtig aanzien, noch in de Antieke Beelden, noch in de Natuur, te vinden zyn, maar wel, dat yder muskel, omtrent zyn midden, eene zekere ongevoelige platheid heeft, die echter met een' vloeienden trek moet naargevolgd worden.

Verders moet men hem een denkbeeld trachten te geeven, hoe de muskelen van de deelen, die men in het verkorten ziet, zich aan onze oogen vertoonen als ofze elkander overdwarsfen: en, om dat tot het wel teekenen van deeze verkorte deelen een byzondere trek vereischt wordt, die schielyker in en uitloopt, zo dient op dezelve met meer aandacht gelet te worden; dewyl, in dit geval, alles volgens het goede oog, zonder de proportië van lengte (hoewel de meeting der breedte dezelve blyft) te hulp te kunnen neemen, moet geteekend worden, en de minste mistrek een groote wanstal in dezelve zal veroorzaaken.

De tint van het Papier, van welken kleur hetzelfde ook weezen moge, moet noch te licht, noch te donker, zyn; maar bekwaam om te kunnen dienen tot de tusschen-tint die 'er is tusschen den dag en de schaduw, opdat de hoogsels, die men voorneemens is daar op, met sjest of ander wit, te teekenen, noch te flauw, noch te blinkende, zich vertoonen.

Voorts moet de Leerling geleerd worden naauwkeurig acht te geeven op de kragt van de Schaduwen, Reflexiën, en Slagschaduwen. Om hier van een begrip te krygen, moet hy vooronderstellen dat de donkerheid van zyn Papier de Tint is tusschen den dag en de schaduw; dat de Reflexiën iets donkerder, de Schaduwen tweemaal, en de Slagschaduwen driemaal donkerder moeten zyn dan de grond

grond van het papier, en dat de Toetsen en de uiterste Hoogfels de gansche kragt moeten hebben van het rood of zwart Kryt, en van het wit waar mede hy teekent; met dit onderscheid nogthans, dat de uiterste Hoogfels moeten gezet worden op die plaatfen, welke den kortften hoek van licht met ons oog maaken, dat alles, hetzy in de Schaduwen of in de Reflexiën, niet even donker of licht is, dat de Slagfchaduwen het allerdonkerfte by haaren oorsprong zyn, en dat de donkerfte Toets een gat of een gansche ontbering van licht is: hetwelk de Leerling al oefenende zal leeren zien, als de Meester de moeite neemt van hem dit alles in het Pleisterbeeld aan te wyzen.

Al teekenende zal de Leerling ondervinden hoe noodig hem is kennis te hebben van de eerste beginfelen der Perspectief; want de deelen, welke boven zyn oog zyn, vereifchen eene andere wyze van Artfeeren dan die welke onder zyn oog zyn, hetgeen hem duidelyk met vlakke ronden, boven en onder het oog geplaatst, en naar de regelen der Perspectief geteekend, kan geleerd worden; uit welken hy zien kan, dat de trekken boven het oog met het rond naar boven, en onder het oog met het rond naar beneden buigen. Ook hebben de naar ons toekomende en de van ons afwykende deelen hunne byzondere Artfeeringen. Uit al dit bygebragte moet men niet denken, dat myne gedachten zyn, dat de Artfeeringen, als boogen, in één trek, gelyk de Plaatfnyders in hunne gegraveerde Plaatfen veeltyds doen, moeten gemaakt worden; deeze wyze van Teekenen is, volgens myn oordeel, een van de onverkiezelykfte; echter laat ik den Meesters hier omtrent hunne keuze vry, want een ygelyk heeft zyne byzondere handeling, en de Leerlingen

zyn verpligt die van hunne Meesters naar te volgen.

Als nu de Leerling dit eerste Beeld op hetzelfde licht en denzelfden afstand, waar op de Meester dat geteekend heeft, naarvolgt, zo moet hy telkens zich erinneren op welke wyze hy de Artfeeringen en Toetsen voormaals naar de teekening van zyn' Meester gemaakt heeft, en trachten met diezelfde handeling den omtrek en de schaduwen van het Pleisterbeeld naar te volgen. Dit, voorzover zyn geheugen toelaat, gedaan, en zyn Beeld voltooid hebbende, moet hy vervolgens deeze zyne teekening tegen die van zynen Meester en te gelyk tegen het Pleisterbeeld, vergelyken', op dat hyzelf leere zien wat 'er aan ontbreekt, hetgeen hem ook door den Meester noch nader moet aangewezen worden.

Wanneer nu de onderrichting des Meesters de opmerking van den Leerling, tot vermyding van zyne misflagen, heeft gaande gemaakt, en alles noch versch in zyn geheugen is, moet hy ten eersten dat Beeld in den eigen stand nogmaals naarteekenen, en agt geeven dat hy de aanmerkingen van den Meester daar in waarneeme.

Dit een- en andermaal werkstellig gemaakt hebbende, tot zoolang dat zyne teekening van omtrek en behandeling aan die des Meesters genoegzaam gelyk is, zo zal het beste middel om hem te doen vorderen zyn, dat hy datzelfde Beeld teekene, zonder het Pleisterbeeld, of de daar naargemaakte teekeningen, te hulp te neemen: hier door zal zyn geheugen versterkt worden, dewyl hy van trek tot trek zich telkens zal moeten te binnen brengen wat hy voorheen gemaakt heeft, en deeze oefening zal hem ongevoelig een vaste zekerheid in het teekenen doen verkrygen, waar door hy naderhand de nuttigheid van al deeze moeite klaarblykelyk zal onder vinden.

Als

Als het Beeld van den HERCULES door den Leerling op de voorgemelde wyze , van vooren , van achteren , en op zyde , is naargeteekend , zo , geef hem , vervolgens , den ANTINOÏS , en daar na den APOLLO. Dat ik deeze Beelden , en niet den LAOCOÖN , schoon mede kennelyk van muskelen , verkies op den HERCULES te laten volgen , is , om dat de standen dier Beelden eenvoudiger zyn , en de Leerling beter met zyn loodlyn die standen zal kunnen stellen , om dus , door de oefening , wisfer van oog en vaster van hand geworden zynde , over te gaan tot Beelden van een' ongemaklyker stand , gelyk de GLADIATOR ; waar op ik als dan zoude laten volgen de VENUS VAN MEDICIS ; welk Beeld , hoewel eenvoudig van stand , zodanig een omtrek heeft , dat de Leerling alle de voorigen wel eerst uit het geheugen mag geteekend hebben , eer hy in staat zal zyn hetzelfde , met de daar toe vereifchte zekerheid en vloeiendheid , te kunnen naarvolgen. Voorts moeten , na de Standbeelden , volgens den rang , dien ik daar in verkies , komen de Groepen van de WORSTELAARS , en van den LAOCOÖN met zyne Zoonen.

Onder alle deeze zo evengenoemde Pleisterbeelden munten voornaamlyk uit de GLADIATOR en de Groep van den LAOCOÖN met zyne Zoonen , die door den grooten *Francisque de Quesnoy* gemaakt zyn , van wien verscheidene Beelden , naar de Antieke gevolgd , in Pleister uitgaan ; behalven een menigte andere Werken van zyne eigene vinding , waar in hy de Antieken zeer naby komt , ja welke hy zelfs te boven gaat in het verbeelden van Kinderen.

Aan het naarteekenen van alle deeze Pleistergietfels kan de Leerling met vrucht zyn' tyd besteeden , en , zyn de dagen in den winter te kort , laat hem

des avonds het Lamplicht gebruiken; maar, omdat dit al te kantige en scherpe schaduwen en slagschaduwen veroorzaakt, kan het op deeze wyze verzacht worden: Men beplakke een raam met het allerdoorfchynendst en dunst postpapier, zonder hetzelve met oly of vernis te besfryken, en zette het tusfchen het Lamplicht en het Beeld, wanneer men zien zal dat het de schaduwen en slagschaduwen verzachten, en alles zich vertoonen zal als of het door een daglicht gedaagd wierd.

Tusfchen beiden moet de Leerling zich naarstig oefenen in de Anatomie, en het beste Anatomiebeeld, dat in Pleister uitgaat, by gedeelten, en van alle zyden, naarteekenen, opdat hy de plaatfen en gedaanten der Muskelen wel leere kennen; en als hy, onder het naarteekenen van de Antieken, begint te twyfelen, welke Muskel het is die zich vertoont, moet hy telkens het Anatomiebeeld te baat neemen, hetwelk hem zekerlyk een groote vordering in die kennis zal veroorzaaken.

Dewyl het niet wel mogelyk is, dat de Leerling een begrip kan maaken van al het nut dat hy uit deeze oefeninge in het vervolg trekken zal, en zelden zyn geduld zo groot is om ieder Beeld van vooren, van achteren, en op zyden, zo dikmaals na elkander, en eindelyk uit het geheugen, te teekenen, moet men hem zyn uitspanning doen zoeken in het beschouwen van goede Prenten en Teekeningen van Meesters, die in de Teekenkunst hebben uitgemunt, en in het Leezen van Boeken, die den Schilder noodig zyn, gelyk de Herfchepping van *Ovidius*, de Eneïs van *Virgilius*, en diergelyken, waar in hy de meeste Personagiën, welker beeltenissen hy naarteekent, en hunne daaden, beschreven zal vinden; en dewyl het zeker is dat wy

al-

altoos een denkbeeld vormen van de gestalte van den Held of de Godheid die ons beschreven wordt, zal het den Leerling tot nut en vermaak zyn als de Meester hem aantoont, dat de gestalte van deeze Antieke Beelden volkomen overeenstemt met hetgeen wy by de Poëten van hen leezen, en hun geheugen zal daar doorte leevendiger het denkbeeld daar van bewaaren.

Mogelyk verwacht men dat ik, by deeze gelegenheid, ook spreken zal van de onderscheidene Proportiën deezer Antieke Beelden; doch dewylik van gedachten ben, dat dit, tot nogtoe, voor den Leerling van weinig nut zoude zyn, omdat deeze Proportiën te onderzoeken en te kennen meer het werk is van vergevorderde Meesters, en wel voornaamlyk van Beeldhouwers, dan van Leerlingen, die zich op het leeren der Schilderkunst toeleggen; zo zal het, myns oordeels, voor deezen, genoeg zyn zich zoolang by de reeds door my opgegevene Proportiën te houden, totdat zy bekwaam zyn tot het saamenstellen van Historische Ordonantiën, waarin aan de Beelden, naar het voorbeeld der Antieken, zekerlyk onderscheidene Evenredigheden, overeenkomstig met hunne jaaren en waardigheden, moeten gegeven worden. Veele voornaame Schilders hebben zich vergenoegd met slegts een eenvoudige en gemakkelyke Proportië te kennen, en het onderscheid hunner Beelden te weeg gebragt, volgens het denkbeeld hetwelk zy verkregen hadden door het beschouwen en naarteekenen der Antieke Beelden zelve; en niettegenstaande het beter is de onderscheidene Evenredigheden volgens vaste regelen te kennen, zo is het echter eene waarheid, dat het zonder eene oneindige moeite niet wel mogelyk is naar deeze vaste regelen te teekenen, omdat de maaten van lengte en

breedte, hoe naauwkeurig en verscheiden dezelve ook weezen mogen, niet anders dan op zekere kenbare deelen kunnen gesteld worden, en alle deeze tuschenplaatfen, gelyk ook de deelen welke voor ons oog verkorten, en zonder welke geen Beeld eenige bevalligheid hebben kan, volgens het goede oog, zo noodzaaklyk in de Schilderkunst als het gehoor in de Muzyk, moeten geteekend worden: hetwelk zo niet is met de Beeldhouwers, die alle de deelen van hunne beelden meeten kunnen; waar door ook het spreekwoord onder de Kunstenaars gekomen is „ dat de Beeldhouwers de Pasfer „ in de hand, en de Schilders dezelve in het oog, „ hebben moeten.”

Is het nu een waarheid dat geen Menschelyk Ligchaam, zonder eene oneindige moeite, naar vaste regels kan geteekend worden, en moeten echter alle deszelfs deelen schynbaar evenredig met het geheel zyn, zo is het ook een waarheid, dat het oog des Leerlings zich hier aan al vroeg gewennen moet, gelyk hy ook, door het menigvuldig naarteekenen deezer Beelden, daar aan ongevoelig gewend zal worden, door dien alle de deelen niet alleen evenredig maar ook altoos in denzelfden stand zyn; waar door de Leerling gelegenheid heeft om alles op zyn gemak te kunnen schetzen, en herschetzen, zoolang tot dat hy den rechten trek daar van heeft: hetwelk naar het beweegbaar menschelyk ligchaam niet wel doenlyk is, niet alleen om dat hetzelfde onevenredig is, maar ook om dat de deelen, en byzonderlyk die, welke wy verkort zien, telkens voor ons oog veranderen; want het is niet mogelyk dat een Mensch lang in één stand, hoe gemakkelyk dezelve ook schyne, blyven kan, zonder dat deszelfs deelen eene merkelyke verandering voor ons oog ondergaan, Het

Het is om alle deeze bygebragte redenen, dat ik het naartéekenen van deeze Antieke Beelden zo nuttig voor den Leerling oordeele te zyn, en dit oordeel ik niet alleen, maar de grootfte Meesters, en wel voornaamlyk die van Rome en van Florenfen zyn altoos van dit gevoelen geweest, en hadden eene uitneemende hoogagting voor dezelve, gelyk men die ook al van ouds daar voor gehad heeft ten tyde der Grieken en Romeinen, toen alerwegen een verbaazende menigte dier Beelden gevonden werd; hetwelk blykt uit veele plaatsen der vermaardste Schryvers onder de Ouden, gelyk dus, onder anderen, *Ovidius* de schoonheid van den Centaur Cyllarus, voor zo verre hy mensch was, vergelykt by die der Standbeelden, en *Pbilostratus* omtrent op dezelfde wyze spreekt van de schoonheid van Euphorbus en van Achilles.

En moet men geen hoogagting voor deeze Kunststukken hebben, als wy door een naauwkeurig onderzoek bevinden dat niets schooner en evenrediger in de ganfche Natuur gevonden wordt? te meer als wy daarenboven weten wat moeite en arbeid die oude Meesters hebben aangewend om tot die volmaaktheid in de Kunst te geraaken, waar van ik flegts twee voorbeelden zal bybrengen; het eene van den Schilder *Zeuxis*, toen hy voor de Agrigentiners de vermaarde Helena zoude fchilderen om in hunnen Tempel te fteilen; hy zocht, uit de schoonste Dochters van hun Land, met haare toefstemminge, vyf van de allerschoonste, naar welker byzondere fchoone deelen hy zodanig een evenredig fchoon Vrouwenbeeld fchilderde, dat het altoos van de Kunstkenmers met de grootfte verwonderinge geroemd wierd. Het ander voorbeeld is van den Beeldhouwer *Polycletus*, van wien verhaald wordt, dat hy

verscheidene natuurlyke Modellen gebruikte , om één enkel Beeld te vormen , waar in hy eene zo volmaakte evenredigheid bragt , dat het , met algemeene toestemminge van Kenners en Kunstenaars , de Regel genaamd wierd , en altoos gevolgd is geworden van dengeenen die zich poogden bekwaam te maaken.

Hoe moeilyk dit onderzoek ook moge geweest zyn , zy werden daartoe in staat gesteld en aangespoord door de groote belooningen en eere welke zy van hunnen arbeid ontvingen , en dewyl het gebruik en de Godsdienst der Heidenen de Beeldhouwkunst noodzaaklyk maakten , zo hebben ook de Kunstenaars , en byzonderlyk de Beeldhouwers , geene andere Studië noodig hebbende als die hun dienen kon tot het maaken van Beelden , al hun vernuft en bekwaamheid , en den ganschen tyd huns levens , kunnen besteeden aan het naarforschen van de schoonheid en evenredigheid van het Menschelyk Ligchaam ; en te meer hebben zy naar eene volmaakte evenredigheid getracht in het maaken van Afgodsbeelden , om niet alleen zichzelf by de Goden daar door aangenaam te maaken , maar ook om het Volk achting en eerbied voor deeze Beelden in te boezemen . waar door zy aanleiding kreegen om hunne denkbeelden te verheffen tot een bovenmenschelyke schoonheid , welke zy , door een langduurig en naauwkeurig onderzoek , bevonden voornamlyk te bestaan in eene evenredige saamenvoeginge van de allerschoonste deelen der Menschelyke Natuur , om daar door zodanig eene evenredige volmaaktheid te vertoonen , die eigen was en overeenkwam met de gestalte , waardigheid , en majestest der Godheid , welke zy wilden verbeelden.

Is al dit bygebragte een bewys van de oneindige
moet.

moeite en arbeid, dien de Kunstenaars van die tyden zich gegeven hebben om tot die volmaaktheid te geraaken, zo is het ook niet buiten reden dat deeze Beelden ten allen tyde de hoogagting van alle Kunstkenners hebben weggedraagen, en wel voornaamlyk van de Schilders en Beeldhouwers van Rome en Florenfen, welke hun voordeel met dezelve wel hebben weten te doen, en ook daar door de beste Teekenaars, boven alle anderen, geworden zyn: want na het jaar 1250, om welken tyd de Schilderkunst in Italië eerst, weder te voorschyn kwam, nadat dezelve ettelyke achtereenvolgende eeuwen genoegzaam verlooren was geweest, heeft deeze Kunst, zoolang men de Antieke Beelden, waar van wy spreken, nog niet gevonden had, geduurende den tyd van 200 jaaren, geen' aanmerkelyken voortgang gemaakt; maar wanneer men naderhand dat kunstig Beeldwerk van onder de Puinhoopen der Antieke verwoeste Gebouwen, van tyd tot tyd, weder te voorschyn zag komen, toen hebben de Kunstenaars, door het naarteekenen, en het verstandig onderzoeken naar de schoonheden en evenredigheden van dezelve, de Teekenkunst tot zodanig eene hoogte gevoerd, dat zy altoos de volgende eeuwen tot verwondering strekken zal.

De Meesters, die het meest hebben uitgemunt, en door het naarvolgen der Antieken een verheven smaak van Teekenen magtig zyn geworden, hebben eenige jaaren voor, en na het jaar 1500, gebloeid. De voornaamste van dien zyn geweest *Lionard da Vinci*, *Michel Angelo Buonarotti*, en *Raphaël Sanzio da Urbino*: en alhoewel deeze Meesters, zeer kundig in veele andere wetenschappen, en van een doordringend oordeel waren, is het evenwel niet te denken dat ze tot dien trap van kennis ooit zouden gekomen zyn, zo ze in een ander Land ge-

boren waren geweest, en het vóórdeel van de Antieke Beelden te beschouwen gemist hadden; hetwelk blykt aan *Albert Durer*, van Neuremberg, die in zelfden tyd als de gemelde Meesters zyne Kunst geoefend heeft, en van wien *Vasari*, een Florentynsch Schryver, die het leven der Schilders beschreven heeft, getuigt, dat hy mogelyk de beste der Schilders zoude geweest zyn, zo hy in Italië geboren was, en zich naar de Antieke Beelden, die men in Rome ziet, geoefend had.

Men zou gevoegelyk hetzelfde van *Lucas van Leiden* kunnen zeggen, een' man van groote bekwaamheid, en niet minder naauwkeurig in de uitvoeringe; maar noch *Albert Durer*, noch *Lucas van Leiden*, welke groote vermogens zy ook tot de Kunst bezaten, hebben ooit verder kunnen komen dan tot de eenvoudige naarvolging van de Natuur, zodanig als dezelve zich aan hunne oogen, met alle haare onevenredigheden, vertoonde; omdat zy in de Landen, waar in zy woonden, of geweest zyn, en waar in de Gotthifche sinaak alóm de overhand had, niets vonden, dat in staat was hunnen geest gaande te maaken en te verheffen tot die denkbeelden van schoon, waar toe de Beeldhouwers van Griekenland, door eenen langen onafgebroken voortgang van Kunst, en door dien de latere Meesters telkens wat voegden by het geene de voorige reeds gevonden hadden, verzeld van alle de voordeelen die ik reeds hebbe bygebragt, eindelyk van tyd tot tyd gekomen waren.

En alſchoon *Albert Durer* denzelfden weg infloeg welken de oude Meesters gehouden hadden met de Menschelyke Natuur te onderzoeken, en daar uit de beste evenredigheden op te ſpooren, gelyk blykt uit zyn Boek van de Proportiën des Menschelyken Ligchaams,

chaams, hetwelk hy nagelaten heeft, zo is dit echter geen werk van een' eenigen mensch, of van eenige weinige jaaren, maar hiertoe worden ettelyke eeuwen, en alle de gelegenheden en voordeelen, welke de oude Meesters gehad hebben, vereischt; waarom het veiliger is, zich van den arbeid der Ouden te bedienen, gelyk de Schilders van Rome en Florensen gedaan hebben. Dit hebben niet alleen degeene, die ik reeds genoemd heb, gedaan, maar ook alle de volgende, welke in de Teekenkunst hebben uitgemunt; waar onder de *Caratsen* geene der minsten geweest zyn, en byzonderlyk *Annibal Carats*, die, te Rome komende, door het naarteekenen der Antieke Beelden zo krachtig in de Teekenkunst gevorderd is, dat hy, zo wel als *Rapbaël* en *Michel Angelo*, elk ten voorbeelde mag gesteld worden: en het geval, welk hy met zyn' broeder *Augustin* te Rome had, bewyst duidelyk, dat hy deeze Beelden niet slegts ter loops, maar wel met alle aandacht, naargeteekend, en in zyn geheugen geprent had. Te weeten, *Augustin Carats*, die, behalven de Schilder- en Plaatsnykunde, welke hy oefende, ook andere Weetenschappen en de Dichtkunst beminde, nam eens het vermaak van, ten aanhooren van eenige Schilders en Leerlingen, uit het school der *Caratsen*, te spreken over de schoonheden der Antieke Beelden, welke hy, toen eerst te Rome gekomen zynde, reeds naauwkeurig beschouwd had; byzonderlyk sprak hy over de Groep van den *Laocoön*, die in den Hof van Belvedere aldaar te zien is, pryzende de diepe weetenschap der Meesters, in het verbeelden der kenteekenen eener hooge geboorte, en van den waaren staat waar in *Laocoön* en zyne Zoonen, door Slangen besprongen, zich ter dier tyd bevonden. Zyne aanmerkingen waren daarom trent, dat het Beeld van den *Laocoön* niet zo kennelyk en zwaar gemuskeld was als de *HERCULES VAN FARNESI*.

NESE, om dat Prins *Laocoön*, Priester van Apollo zynde, geen' ruwen noch moeilyken arbeid gewoon, ook niet zo sterk en zo fors vertoond had kunnen worden als *HERCULES*, noch ook de gedaante hebben van eenen *APOLLO*, dewyl het menschelyke ligchaam zekerlyk meerder sterkte om de noodzaaklykheden van het leven te verrichten noodig heeft dan een jeugdige Godheid, welke met eene meerdere bevalligheid moet verbeeld worden; maar dat dit Beeld volmaaktlyk een welgemaakt Mensch van eene hooge geboorte vertoonde, en volkomen overeenstemde met het karakter van een' man van jaaren, waarin de natuur die volle frisheid van muskelen, eigen aan jonger jaaren, eenigzins ontrokken heeft: dat de pynlykheid, verspreid door het gansche Ligchaam van de voornaamste Figuur, de schoonheid geen' hinder doet, en de uitdrukking der smerte daarin zo sterk vertoond is als een mensch by mogelykheid bekwaam is te gevoelen: dat alle de leden daar zichtbaar van aangedaan zyn, tot zelfs de uitersten, gelyk de teenen; die geweldig zyn opgetrokken; en, eindelyk, dat de schrik, vrees, droefheid, smert, en wanhoop op de wezens en in de bewegingen van de Ligchaamen van deeze drie Beelden wonder kunstig uitgedrukt te zien zyn.

Op deeze wyze beschreef *Augustin Carats* de schoonheden van deeze Groep; maar merkende dat zyn broeder *Annibal* weinig aandacht hiertoe verleende, en hem daar over berispende, nam *Annibal*, geraakt door dit verwyt, een stuk houtskool, en teekende, op den wand van het vertrek waarin zy ter dier tyd vergaderd waren, met een' uitnemenden kunstyver en meesterlyke trekken, den wanhoopenden *Laocoön* en beide zyne Zoonen, met de kronkelende Slangen en alle de andere byzonderheden, uit zyn geheugen, zo gelyk aan de
Groep

Groep als of hy die voor zich hadde gehad. Wanneer nu dit door de omstanders met verwonderinge beschouwd, en naar waarde geprezen werd, zeide hy tegen zynen Broeder, al schimpende, „Dichters Schilderen met woorden, maar op deeze wyze spreekten de Schilders.”

Laat dit bygebragte voorbeeld van *Annibal Carats* u aanspooren, ó jonge Leerlingen in de Kunst, om den moeielyken arbeid, welken gy in het naarteekenen der Pleisterbeelden ontmoeten zult, met geduld en volstandigheid ten einde te brengen. Ik heb, naar myn vermogen, getracht deeze oefening voor U. gemaklyk te maaken. Dat deeze myne Lessen u ten nutte gedyen, en zo de yver onder den arbeid mogt verflaauwen, zoekt dien weder op te wekken door de overdenking van de vermaardheid der Mannen, die, door deeze oefening, grooter Meesters in de Kunst geworden zyn dan anderen, welke dit verzuimd hebben. Al den roem, welke de Schilders van Rome en Florensen boven anderen verkregen hebben, zyn zy aan de Studië naar de Antieke Beelden verschuldigd; want al het uitmuntende in hunne Schilderyen bestaat genoegsaam alleen in het geene van de Teekenkunst afhangt; zy hebben weinig kennis van het Coloriet gehad, en nog minder van het Licht en Bruin. Zelfs *Annibal Carats*, die in Boulogne geboren was, en te Parma in het Coloriet, naar de Werken van *Corregio*, en te Venetië, naar die van *Titiaan*, zich geoefend had, verminderde, te Rome komende, in dat gedeelte der Schilderkunst, naar maate hy, door het bestudeeren der Antieke Beelden, toenam in het wel Teekenen; en echter werd hy toen in het algemeen voor grooter Meester gehouden dan wel voorheen; waaruit blykt, van welke waarde de Teekenkunst gehouden werd. Het Coloriet, ondersteund

steund van een welgeplaatst Licht en Bruin, maakt de Schilderyen aan kundigen en onkundigen behaagelyk; maar het heeft geen bestaan op zichzelf: de Teekenkunst moet eerst de gedaanten trekken, en is daarom ook het allerwezenlykste gedeelte der Schilderkunst, hoewel ook het allermoeilykste om te leeren; maar ik durf U. verzekeren, dat, als Gy deeze Studië van het Teekenen naar de Pleisterbeelden met lust volvoert, en Uzelven in staat stelt om, volgens het voorbeeld van *Annibal Carats*, de Antieke Beelden uit uw geheugen te kunnen teekenen, en als Gl. u te gelyk bÿvert om de Anatomie te verstaan, en de Proportiën, welke ik, in myne eerste Redevoeringe, heb opgegeven, van buiten kent, dat Gl. als dan in dit allermoeilykste, maar ook allerwezenlykste gedeelte der Schilderkunst groote vorderingen maaken zult: gy zult de Natuur met gansch andere oogen beschouwen, met oogen welke door deeze oefening gewoon geworden zyn aan de evenredigheden der Antieke Beelden; en uwe Teekeningen, die Gl. in het vervolg naar het leevend Menschbeeld teekent, zullen Meesters, die van het Antiek weinig werk maaken, beschaamen. Alle andere deelen der Kunst zullen, na deeze oefening, voor U. gemaklyker te leeren zyn; maar deeze zal u moeilyk vallen en somtyds verveelen: weet echter, dat deeze arbeid de grondslag is der geheele Kunst; tracht Uzelven dan aan te spooren om eens den naam van groote Kunstenaars te verdienen: en is deeze billyke eerezucht zo sterk dat het U. de moeilykheden in het leeren der Teekenkunst kan doen overwinnen, zo zal het niet missen of Gl. zult uw gewenscht oogmerk bereiken, en eindelyk groote Kunstenaars genoemd worden, welker roem altoos met tydlyk voordeel verzeld gaat.

Ik heb gedaan.